

TEDENSKESLIKE

PRILOGA

DOMOVINI

Leto I

V Ljubljani, dne 14. maja 1926

Štev. 24

Ivan Cankar 1876–1926

Marsikdo se bo čudil, zakaj da ravno sedaj pišejo razni časopisi o našem velikem pisatelju in pesniku Ivanu Cankarju, ko je vendar preteklo dobrih sedem let, kar je umrl. Mnogi bo vprašal, kako je mogoče, da praznujemo petdesetletnico rojstva pri onem, ki je že pred leti umrl.

Na to nam je v tem slučaju lahko odgovoriti. „Umrlo je telo, v grob so položili v zimi l. 1918 njegovo truplo, oklop tiste velike duše, ki bo večno živel in bivala med nami, ki se je rodila 10. maja 1876, torej baš pred 50 leti.

Kakor skoraj vsi naši veliki možje, se je rodil tudi Ivan Cankar na kmetih, na Vrhniki, kjer je obiskoval tudi ljudsko šolo, predno je odšel v Ljubljano na realko. Bil je sin obrtnika na deželi, kjer je imel vedno stik s kmeti katere je tako proučil, kakor še nihče izmed naših pisateljev, katerim je posvetil največji študij ter črpal in nabral iz njih duš nadraže zaklade, katere je okoval v najdražji okvir lepe pesmi in zlate besede in predložil širšemu svetu, češ: glejte, kakšen je naš domači prirodni kmet, kakšni ste pa Vi! Oglejmo si, kdo so junaki v Cankarjevih spisih, oglejmo si koga on neizprosno biča. Prijatelj je ubogih trpinov, on čustvuje z ubogimi hlapci, on opeva kmeta na polju, ki v potu svojega lica obdeluje težko domačo grudo, biča pa one, ki se hlinijo, ki besedičijo in varajo svojega bližnjega.

Kdor si upa baviti z umetnostjo in dobiti v njej duševno uteho, ta mora pogumno stopiti na plan in ne sme gledati ne na levo in ne na desno, na svoj prapor si mora zapisati odkritosrčnost, resnico. To pa je storil v znatni meri tudi Cankar in zato tudi toliko dosegel kakor redko kateri pred njim. Znano pa je, da resnica oči kolje in da ljudem ni draga in naj jo pripoveduje umetnik ali pa navadni zemljan. To je zelo bridko občutil že Krist, ki so ga križali radi resnice in to je znatno občutil tudi Ivan Cankar, toda ni se uklonil, veselil se je svojih velikih uspehov, ko je videl, kako ostro so zadele njegove puščice.

Cankar je bil trd oreh za našo jaro gospodo, katera mu je šla s pota kjer mu je le mogla, kajti znala je, da on ne sovrži nikogar, pač pa se zavzema za pravice naroda, za pravice ponižanega, kar pa tiste vrste ljudje niso mogli prenesti.

Največjo zmedo je naredil med klerikalci, med tako zvanimi laži-pobožnjaki, ki so si upali na račun vere in spovednega odpuščanja zatirati in izsesavati svojega bližnjega. Take zmede že dolgo ni bilo med njimi in tako različnega mnenja kakor ravno za časa Cankarjevega

delovanja. Dočim ga je ljubljanski škof preganjal in uničeval njegova velika dela, so se pametni duhovniki, ki so razumeli velikega pisca navduševali za njega. No, in zakaj bi se tudi ne, saj je pisal in zagovarjal isto, kar je učil naš Gospod, ki se je rodil, učil in trpel med ljudmi.

Ko je pričela svetovna vojna, je tista gospoda, ki si preje ni upala pred velikega moža, krita v hrbet z oboroženo silo stopila na plan in se maščevala. Cankarja, ki se politično ni nikdar udeleževal, ki je samo prerokoval svobodo Slovanom, so odpeljali na Ljubljanski grad in ga vrgli, kakor največjega zločina v ječo, kjer je duševno in telesno mnogo trpel. Duševno ga je morilo neutešljivo hrepenenje po svobodi, da bi bil že kmalu konec ne samo njegovega suženjstva, nego suženjstva celokupnega Slovanstva, telesno pa slaba hrana in slab zrak, ki je usadil kal bolezni še mnogo močnejšim, kakor je bil on. Prišel je preobrat, izpolnilo se je veliko prerokovanje, premagani so bili oni, ki so ga preganjali, toda tudi on je podlegel. Kmalu po preobratu je moral v novo ječo — v bolnico, kjer ga je zavrtna bolezen priklenila na posteljo, s katere ga je rešila smrt.

V ječi nemirni in otožni Ivan Cankar je bil v bolnici udan v božjo voljo in mirno čakal, kdaj da ga Večni pokliče k sebi in reši „Doline šentflorjanske“, kajti že v tem kratkem času, ki ga je preživel po svetovnem preobratu, je bil razočaran in izgledalo je, kakor da si ne želi preveč živeti med ljudmi, ki so se sicer po preobratu poskrili, ali ko so videli, da se jim prizanaša, prilezli zopet na dan in nadaljevali svoje predvojno in medvojno delo.

Truplo njegovo so položili v grob, njegov duh pa je vstal med nami. Mnogo njegovega zdravega semena je padlo med narod in upajmo, da obrodi obilni sad. Od dne do dne, se bolj zavedamo pomena njegovih velikih besed in vsak dan ga bolj razumemo in spoznavamo kaj je vredna beseda izpregovorjena narodu.

Kdor je Cankarja čital ali videl na odru njegova dela se ne bo čudil njegovi trnjevi življenjski poti, posebno oni ne, ki do dobra pozna tudi naš narod. Žal, da je tako zgodaj onemoglo njegovo telo, tisto, ki je bila vez med nami in njegovim velikim duhom. Potrebovali smo velikega pisatelja pred vojno a danes bi ga morda še bolj, da bi bičal in razkrinkal tiste, ki jim je pri vsaki priliki na jeziku rodoljubje, ki ga pa neštokrat zamenjajo s svojim žepom.

Župna cerkev sv. Pavla na Vrhniki v Cankarjevem rojstnem kraju.

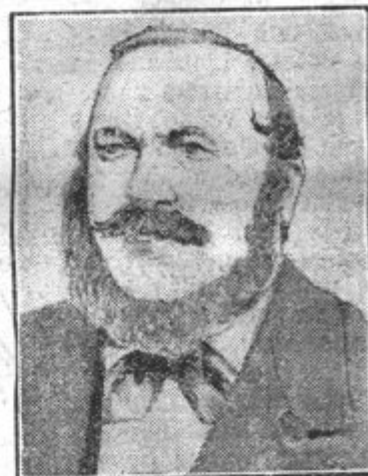
Cankarjeva rojstna hiša (X) na klanecu na Vrhniki,

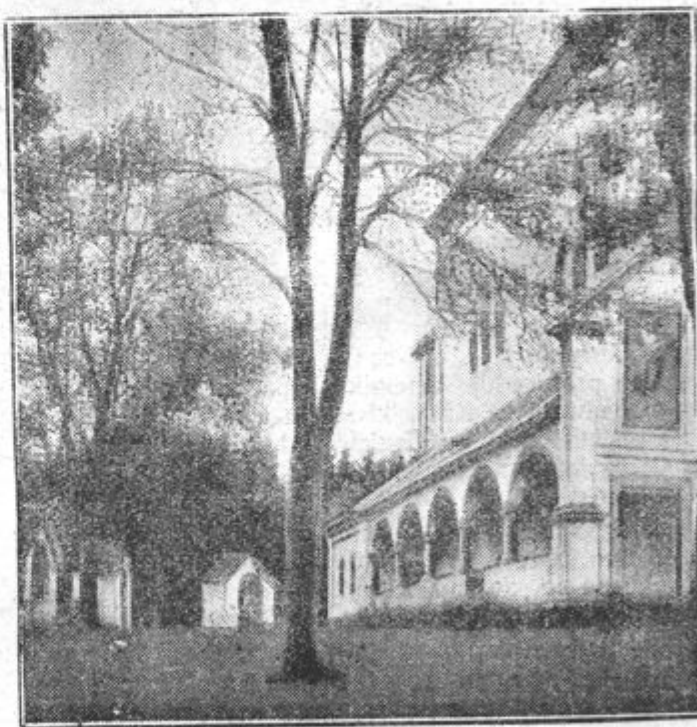
Aleš iz Razora in Frčajeva Hana, ki ju je Cankar opisal v svoji povesti »Aleš iz Razora«, kjer je krasno orisal življenje na kmetih ter ožigosal pretirano in hinavsko pobožnjaštvo.

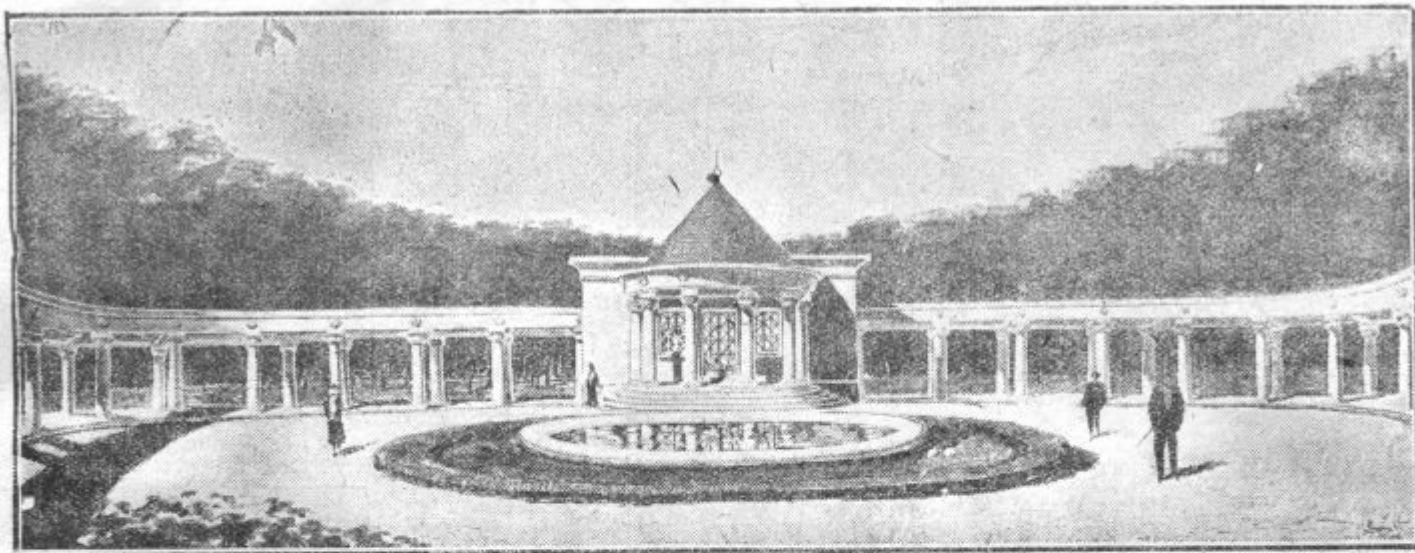
Pogled na cerkev sv. Lenarta izpred vrat Cankarjeve rojstne hiše.

† Jože Cankar, pisateljev oče, in † Ignacij Jelovšek, nekdanji vrhniški župan, kakor ga je narisal Cankar kot šolar.

Dvor cerkve sv. Trojice nad Vrhniko

Kavarna v mestnem parku v Celju. To napredno in živahno mesto v prekrasni okolici se silno hitro razvija pod vodstvom naprednega občinskega sveta, ki se z olepševalnim društvom trudi, da privabi čim več tujcev, kar bi bilo v največjo korist ne samo meščanom, temveč tudi okolčanom, ker bi lahko dobro prodali svoje pridelke in tudi sobe oddajali tujcem. Naša slika nam kaže kavarno, katero postavi mesto v mestnih nasadih ob Savinji.

A. A. Urceh, poslanec delavske stranke na Angleškem, ki so mu delavci poverili nalogo, da vzdržuje s posebnim odborom red med stavkujočimi.

Ogromna stavka na Angleškem, kjer ne dela 5.000.000 delavcev. Na sliki vidimo množice, večinoma brezposelnih, pred nabornim uradom, kjer jih vlada sprejema v službo, da namesto stavkujočih prevzemo najnujnejša dela.

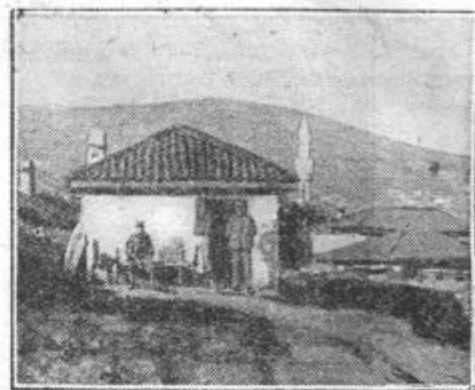
Dalaj Lama, najvišji duhovnik ali papež Budove vere v Aziji, ki ima največ pripadnikov na svetu.

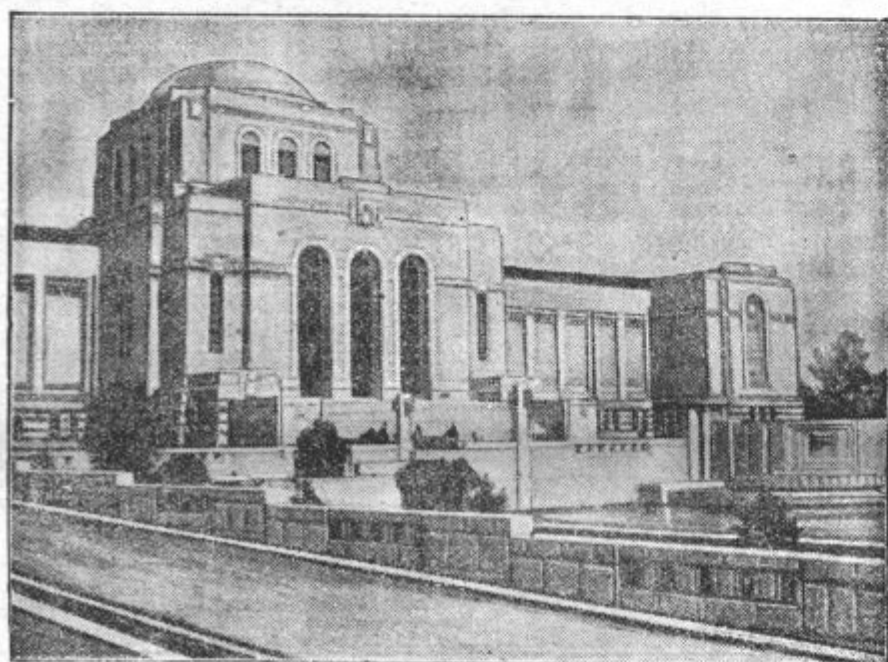
Stavkujoči v Londonu, glavnem mestu Angleske, pred palačo zunanjega ministrstva.

Južnosrbski razbojnik Siba Vukašinović, ki se je sam ustrelil s karebinko, da bi ne prišel živ v roke orožništvu, ki ga je zasledovalo pod vodstvom našega rojaka narednika Toneta Fekonje. (Prvi od desne na levo.) Več v tem listu.

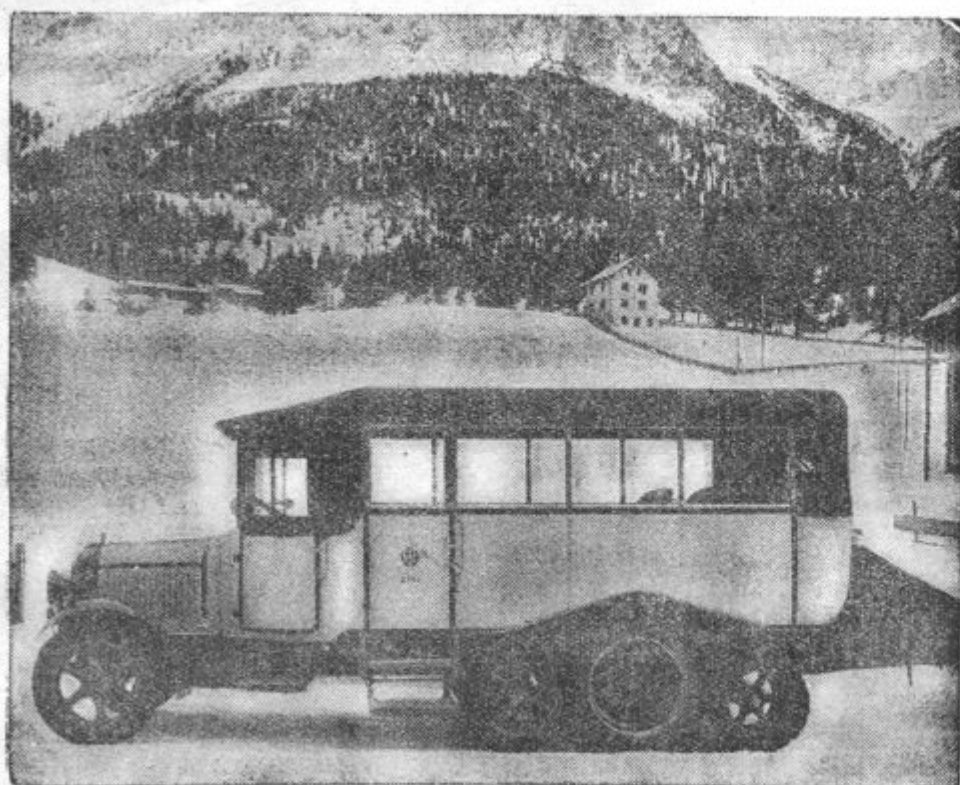
Hlišca v Bitolju v Makedoniji, kjer se zbirajo tamošnji Slovenci.

Novi muzej v Tokiju, glavnem mestu Japonske.

Izumrla ptica moa, ki je živel v Avstraliji na otoku Novi Zelandiji.

Poštni avtomobil v Švici, ki ima zadnja kolesa kakor vlačilec v naši predzadnji številki, da more prevoziti bude in zasnežene klanca.

Zadnja modna prismođarija Američank so nazaj zavihane nogavice.